

עומקא דפרשה

חיים משה יהודה אורצל
הרב יהושע אושינסקי
שער הצינן

גליון ט"ז
הרב יצחק לוי
הרב אלקנה אוסטרן

פר' נח - בענין בן נח

בענין ללמוד תורה לספק בן נח

הרב אלקנה אוסטרן

הנה מצוים היום אנשים שיהדותם מוטלת בספק ודינם כספק גוים וצריכים גירות לחומרא, ונשאלת השאלה האם מותר ללמדם תורה כשאין בדעתם להתגייר לחומרא. ויסוד השאלה היא דהרי מבואר בחגיגה (ג.) דאסור ללמד תורה לבן נח שנאמר "ומשפטים בל ידעום", אלא דמצד איסור זה לכאורה יש מקום להקל בספק בן נח דהוי רק ספק דרבנן, דהאי קרא הוי אסמכתא בעלמא, אמנם איתא בסנהדרין (נט.) דלבן נח בעצמו אסור לו מדאורייתא ללמוד תורה, ומבואר בתוס' בחגיגה (ג.) דישאל המלמדו עובר משום לפני עור דאורייתא, וא"כ בספק בן נח הנ"ל לכאורה יהיה אסור לישראל ללמדו תורה דיש כאן ספק דאורייתא של לפני"ע. והנה יש שרצו לומר דהשאלה הנ"ל תלויה במחלוקת הראשונים האם ספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא או רק מדרבנן, דלשיטת הרמב"ם דהוי רק מדרבנן ומדאורייתא הוי לקולא א"כ בספק בן נח הנ"ל לכאורה לו בעצמו מותר ללמוד (דהאיסור דרבנן לא שייך אצל בן נח), וא"כ כיון דמותר לו ללמוד ממילא מותר נמי לישראל ללמדו ואין כאן לפני"ע, אמנם לשיטת הרשב"א הסובר דספיקא דאורייתא הוי מדאורייתא לחומרא, א"כ לספק בן נח הנ"ל אסור לו מספק ללמוד תורה, וא"כ ישראל המלמדו עובר משום ספק לפני"ע ע"ד. ולענין הדברים עדיין צ"ע, דהנה איתא בשד"ח (ח"ה עמ' קפ"ה) דדעת הפר"ח וסיעתו דלהלכה קי"ל כשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא, ומצד שני דעת הפמ"ג וסיעתו דקי"ל להלכה כהרשב"א דהוי מדאורייתא לחומרא, עוד איתא בשד"ח (ח"ב עמ' קע"ו) בשם הפמ"ג דכל המחלוקת בין הרמב"ם להרשב"א היינו דוקא בספיקא דאורייתא הנוגע לישראל, אבל בספיקא דאורייתא הנוגע לבן נח, בזה לכונ"ע אמרין דמדאורייתא הוי לקולא, לפי"ז לשיטת הפמ"ג צ"ע איך נדון את הספק בן נח הנ"ל, דאם נדונו כדן ספיקא דאורייתא של ישראל דהוי מדאורייתא לחומרא, הרי עד כמה שהוא ישראל הרי דמותר לו ללמוד תורה בתורת דואי, ואם נדונו כדן בן נח בספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא, הרי עד כמה שהוא בן נח הרי דאסור לו ללמוד תורה בתורת דואי, וע"כ נראה לענ"ד דבכה"ג לא דיינינן להאי גברא בדין המיוחד שנאמר בספק דאורייתא בין לקולא ובין לחומרא, אלא אמרין דהאי גברא אם ילמד תורה הרי הוא מכניס עצמו למצב של ספק עבירה, דעל הצד שהוא בן נח הרי הוא עובר על איסור תורה ויענש על זה, ועל הצד שהוא ישראל הרי דמותר לו ללמוד, וא"כ ישראל המלמדו תורה לכאורה עובר משום ספק לפני"ע.

והנה איתא בע"ז (ט:): דדעת ב"ה דמותר למכור פרה החורשת בשביעית לאדם שהוא חשוד על השביעית, וביאר שם הריטב"א דאין כאן איסור לפני"ע משום "דאין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי" ע"ד, מבואר בדבריו דהיכן דהדבר ספק אם השני ישל אפילו אם בסוף השני נכשל אין המכשיל עובר משום לפני"ע, אמנם לכאורה כל דברי הריטב"א הם היכן שהדבר ספק שמא השני יבחר שלא לעשות העבירה, בזה אמרין דאין המכשיל עובר משום לפני"ע, אבל בנידון דידן דיש לנו ספק שמא האדם הזה הוא גוי הרי כלפי שמיא גליא מהו באמת, ואם האמת שהוא גוי הרי דהמלמדו עובר משום לפני עור, א"כ כשהדבר ספק איכא הכא ספק לפני עור.

והנה איתא באה"ע (סי' ה' סי"ד) דדעת המחבר דמותר לעכו"ם לסרס בהמה ודעת הרמ"א שם דאסור, והנה בשו"ת פני" (חיו"ד סי' ג') נשאל כיון דהדבר ספק האם קי"ל כהמחבר או כהרמ"א, האם מותר לישראל למכור בהמה לעכו"ם כשיודע שהעכו"ם ודאי יסרס, והשיב שם הפנ"י דיש מקום להקל, דהרי מבואר בע"ז דף ט"ו דבמקום ספק אין איסור לפני"ע, והוסיף הפנ"י דלפי דעתו אין סברא בעולם לחלק בין ספק כפשוטו או ספק דדינא, כיון דבשניהם איכא חשש שמא עובר משום לפני"ע אי מקילינן בחדא מקילינן באידך ע"ד. וא"כ לכאורה לפי דבריו ה"ה בספק בן נח הנ"ל אפשר להקל כיון דהדבר ספק שמא הוא ישראל, ממילא במצב של הספק אין על ישראל המלמדו איסור של לפני עור. אלא דאכתי יש לדון דבריטב"א הנ"ל בע"ז מבואר דאע"פ דבמקום ספק אין לפני"ע היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן יש איסור לפני"ע גם במקום ספק, וא"כ לכאורה צריך להיות אסור מדרבנן לישראל ללמד תורה לספק בן נח הנ"ל. יש עוד הרבה להאריך בנידון זה ואין כאן מקומו.

בענין לימוד תורה לעכו"ם

הרב יצחק לוי

בסנהדרין (נט.) אמרו, עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. ובחגיגה (ג.), א"ר אמי אין מוסרין דברי תורה לעכו"ם. והנה בפ"י הגר"א לשה"ש (א, ד) כתב, "וכן האומות אין לומדין תורה שבעל פה, כי תורה שבעל פה היא ביחוד לישראל לבדן, ובתורה שבכתב מחמת שהיא גבוה נכללין בזה גם שאר האומות, ונהנין ממנה גם העומדים ברחוק ממנה", ע"ל. נתבאר כאן יסוד גדול, שמה שאסור ללמד לעכו"ם תורה הוא רק בתורה שבע"פ שמייוחד לישראל ולא בתורה שבכתב.

יסוד לדברי הגר"א מביאין מדברי הגמ' גיטין (ס:), אמר ר' יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבע"פ, וע"ע בשמו"ר (מז, א) ובבבמ"ד (יד, י). וכן משמע בר"ג (ב"ב כא:), רש"י ריש בראשית, שמ"ק (כתובות כח). ועיין גם ברבינו בחיי (שמות לד, כז), במהר"ל בתפארת ישראל (פרק סח), מרומי שדה חגיגה (ג.), והעמק דבר (דברים לג ד, ויקרא יח ה).

ויש להוסיף, דמהאי טעמא נצטוו יהושע לכתוב על האבנים בע' לשון (עיין סוטה לה:), וכן העיר בנצ"ב שם. ובשבת (פח:), א"ר יוחנן, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות. וי"ל שהוא כדי שגם העכו"ם ישמעו תורה שבכתב. וש"מ שכן פ"י במהרש"א שם, וכן מפורש בשמו"ר (פ"ה ופכ"ט), "א"ר יוחנן היה הקול יוצא ונחלק לשבעים קולות לשבעים לשון כדי שישמעו כל האומות, וכל אומה ואומה שומעת קול בלשון האומה". אך עיין באלשיך (פי יתרו) שהקשה למה שמעו אומות העולם הרי לא קיבלו התורה, ופירש שרק שמעו קול הברה.

בעומק הענין ביאר לנו הגר"א, שתורה שבכתב היא בבחינת שמים ובבחינת ריח שהוא דק, ולכך כוללת גם את העכו"ם העומדים מרחוק. אבל תורה שבע"פ היא מהארץ וביחוד מארץ ישראל, לכך אין נכללים בה רק ישראל שנפשותיהם מארץ ישראל. וכן היא בבחינת טעם שאינו אלא למי שאוכל, ואין זה אלא לישראל שעמדו מקרוב בהר סיני. ויתבאר לפ"ז מש"א בשבת (פח:), כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים, דבשמים הוא ריח, ובברכות (גג:), אמרו, איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח, ובמדרש תדשא (פ"י) אמרו דמזבח הזהב [שעליו הקטירו את הקטורת] דומה לנפשו של אדם, כי הריח מתחבר לנפש. ומה"ט תיקנו בשמים במו"ט, מפני שהנשמה מרגשת בהסתלק ממנה הנשמה היתירה. וכיון שתורה שבכתב שמעו כל אוה"ע, והיא בבחינת ריח, לכך נתמלא כל העולם כולו בשמים.

ויתבאר עוד לפ"ז מש"א בע"ז (ב:), שלע"ל יבואו אוה"ע ויאמרו "רשב"ע כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוהו כמו שעשית לישראל", ויש לדקדק למה טענתם דוקא מכפיית ההר ולא מעצם קבלת התורה. ולדברינו נראה לבאר עפ"י דברי התנחומא (נח סימן ג) שכפיית ההר היתה רק על תורה שבע"פ, דתורה שבכתב קיבלו מרצון ואמרו נעשה ונשמע, וכיון שתורה שבכתב הגוים גם שמעו, ע"כ אין להם שום טענה עליה, כי בזה הרי הם שוים לישראל, ולכן עיקר טענתם אינה אלא על כפיית ההר לתורה שבע"פ.

ומה שלא כפה את הגוים לתורה שבע"פ, משום דבע"פ היא בבחינת טעם, ומשכן הטעם הוא בגוף, ובתנחומא (נח סימן ג) מבואר שמה שנצרכו לכפייה משום שתענוגי עוה"ז הם סתירה לתורה שבע"פ, וע"ע בתוס' כתובות (קח:), והענין כי גם תורה שבע"פ שהיא בבחינת טעם היא הנאת הגוף, וסותרים הם זה לזה. והנה עשיו ויעקב חלקו ביניהם את עוה"ז ועוה"ב (מדרש), נמצא שעשיו שנחל עוה"ז אין לו שייכות לבע"פ, אבל יעקב שהוא יושב אוהלים, ובחינת ר"ע (אותיות דדן כדן) שהוא שורש תורה שבע"פ, זכה לתורה שבע"פ.

יש לעיין אם גוי שייך במצות תפילה, ואת"ל שהוא שייך בתפילה האם הוא מחוייב בזה או לא. בפסוקים שבנ"ך מתבאר להדיא שגוי עכ"פ שייך במצות תפילה, עי' מלכים-א (פרק ח' מ"א-מ"ג) בתפילת שלמה "וגם אל הנכרי וגו' ובא והתפלל אל הבית הזה אתה תשמע וגו', ועי' ישעיה (נ"ו ו' ז') כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, וברד"ק שם דקאי על נכרים (ודלא כרש"י שם דקאי על גרים, ופלא על בעל האגרות משה או"ח ח"ב סי' כ"ה, וצ"ע, ומצוה ליישב), ועי' יונה (פרק ג') שאנשי נינוה התפללו לה; ועי' תהילים (ס"ה, ג') שמע תפילה עדיך כל בשר יבואו, ובאבן עזרא שם דקאי על הנכרים ג"כ, ועי' תהילים (קמ"ה י"ח) קרוב ה' לכל קוראיו, וברד"ק שם. ומבואר שיש לגוי שייכות לתפילה. והנה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כ"ה) כותב שב"נ אינו מחוייב בתפילה, דהא לא נמנה מצוה זו בסנהדרין נו. בין המצוות שהוא מחוייב בהן (ופלא הרי בסנהדרין נח: מבואר להדיא דעשה לא קחשיב, וא"כ מה הראי מהגמרא). אך בשעת צרה (כגון שיש לו חולה בביתו, או שצריך לפרנסה) אז תפילתו הוא חיוב ממש, והוא סניף של מצות אמונה שגוי מצווה בה (עיי"ש שהוכיח מהרמב"ם שגוי מצווה באמונה, והדברים ארוכים ואכ"מ), ע"כ. ועי' באור שמח (פ"א מה' תפילה ה"ב) שגוי מצווה להתפלל מצד שהיא מצוה שכלית להודות לה' על שבראם, והוכיח כן מגמ' ריש ע"ז, עיי"ש. הנפק"מ בין שיטת האור שמח לשיטת האג"מ, דלאו"ש חיוב התפילה בגוי הוא בחלק ההודאות שבתפילה, וכן אומרים בנשמת שכן חובת כל היצורים וכו' להודות להלל וכו', מאידך לאג"מ חיוב התפילה בגוי הוא בחלק הבקשות (בעת צרה). ובאמת צ"ע על האג"מ למה לא יתחייב הגוי בחלק ההודאות שבתפילה שהיא מצוה שכלית, ולכו"ע גוי מצווה במצוות שכליות וכדמבואר בהרבה מאוד ראשונים ואחרונים. עי' בספר מעגל טוב להגאון החיד"א (עמ' 162) שיעץ לגוי לומר כל יום פרשת שמע ישראל וליזהר משיתוף וכו'. וצ"ב הרי גוי אסור בלימוד תורה (סנהדרין נט.) ואיך יעץ לו לעבור על איסור, אך הביאור פשוט, דהרי במצוות דידהו (ז' מצוות דבני נח) מותר לו ללמוד, ופסוק דשמע ישראל הוא יחוד ה' שגם גוי מצווה בו (עכ"פ אם נאמר שאסור לו לעבוד בשיתוף), אך באמת יש כאן חידוש יותר גדול, שמותר לו לקרא כל הפרשה ראשונה דק"ש, ועי' בשו"ת בנין ציון סי' קכ"ו שחידש עוד יותר דמותר בכל הג' פרשיות דק"ש. אך ללמדו סדר התפילה שלנו, עי' בשו"ת הגרעק"א (קמא סי' מ"א) שמתבאר להדיא מדבריו שאסור ללמדו (ויש לעיין מהו בדיוק כוונתו במש"כ סדר תפילה, וכפי שהעיר הגר"ש אריאלי בשו"ת רעק"א שנדפס ע"י מחדש), וכן משמע מהשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' ס"ג). אך מלבד הסיבה שאין ללמדו סדר התפילה מצד האיסור דלימוד תורה לגויים ישנו חשש נוסף לאסור ע"פ הספר חסידים (סי' רל"ח) שלא לנגן זמר לפני גלח פן ינגן הגלח אותו ניגון לע"ז שלו, וא"כ ה"ה שאין לנו ללמדו סדר התפילה פן ישתמש בו לפני הע"ז שלו (כן כתב בשו"ת שיח יצחק יו"ד סי' ת"ט), ועי' שו"ת שער אפרים סי' י"ג דברים נפלאים ואכמ"ל.

איתא בגמ' (יבמות סב.) היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים, ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פו"ר, דהא הוה (שהרי יש לו). ומבואר בגמ' דאין צורך לגר זה לקיים שוב פו"ר, שהרי כבר קיים בתור גוי.

"ובמהר"ץ חיות" במקום הביא בשם השאגת אריה (ר"ה כח.) בסוגי של כפאו ואכל מצה, שאדם שעושה מצוה בזמן פטור, לא יכולה מצוה זו להועיל לו לשעת חיוב, ועפ"ז מקשה "המהר"ץ חיות" איך פה נפטר מקיום פו"ר ע"י מה שהוליד בהיותו גוי הרי אז היה פטור (דעכו"ם לא נצטוו על פו"ר כמש"כ התוס' במקום) ואין מעשה כזה יכול להועיל לזמן חיוב.

וכתב שם דאפשר שכוונת הש"ס היא דכיוון שעכ"פ קיים "לשבת יצרה" וכיון שקיים את זה שוב אי אפשר לכפותו על מצוות פו"ר.

היוצא מדברי "המהר"ץ חיות" דגוי אמנם פטור ממצוות פו"ר, מ"מ כשמוליד ילדים מקיים לשבת יצרה שהרי מיישב את העולם, ולכן נפטר מלקיים עוד פו"ר.

ויש לעיין האם בן נח מקיים מצוות שבת רק בן ובת, כמו שישראל מקיים פו"ר בן ובת או דגדרו שונה. ובפשטות כיון שכל גדר החיוב של בן נח הוא ליישב את העולם לכאן וכלל מה שמיישב סגי, וכעין זה מבואר בגמ' ביבמות (שם) דלר' נתן אליבא דב"ה סגי בן או בת, והטעם משום שנאמר "לא תהו בראה לשבת יצרה" - הרי מבואר דאם החיוב מצד "שבת" מתקיים בכל דהוא ולאו דוקא בן ובת כפו"ר.

וראיתי דבר נפלא בספר "עיוני רש"י" להרה"ג ר' אברהם ברזל שליט"א עה"פ (בראשית מא, ג) "וליוסף ילד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב". דהנה כתב רש"י שם "בטרם תבא שנת הרעב מאן שאסור לאדם לשמש משתו בשני רעבון (תענית יא)". ובתוס' בתענית הקשה מיוכבד שנולדה בין החומות, וא"כ איך שימש לוי בשנת הרעב, ותירץ תוס' דאין זה איסור לשמש בשנות הרעב אלא למי שמנהג עצמו בחסידות, ויוסף לא שימש וכ"ע שימשו. ובב"י ס' תקע"ד הביא תרוץ של הרא"מ, דבגמ' בתענית שם מבואר דחסוכי בנים מותרים לשמש, ובגמ' ביבמות (סא:.) מבואר דלא יבטל אדם מפו"ר אלא אם יש לו בן ובת, נמצא שכל עוד שאין לו בן ובת מוגדר כחסוכי בנים ולכן לוי שלא זכה עדיין לבן יכל לשמש בשנות הרעב. אלא דתמה שם הב"י דהרי גם יוסף לא זכה עדיין לבת ומדוע יוסף לא שימש בשנות הרעב - הרי הוא כחסוכי בנים.

וכתב שם לבאר כך, דהנה ידועים דברי הרמב"ן דהאבות הקדושים קיימו את התורה בא"י, ובחול"ל לא קיימו ונהגו כבני נח. א"כ יוסף שהיה בחול"ל נהג כבן נח, ולכן נח סגי בבנים, כפי שהתבאר לעיל שקיום המצווה אצל בן-נח הוא "שבת" ובשבת כל דהוא סגי, ואין צורך בן ובת, לכן יוסף לא שימש בשנות הרעב (ואף שיכל לקיים יותר מ"מ נהג מידת חסידות כמש"כ התוס' בתענית). משא"כ לוי שהיה בא"י קיים את כל התורה כבני" וממילא כל עוד שאין לו בן ובת לא קיים פו"ר ולכן ככה"ג אין מדת חסידות לא לשמש, דאדרבה נחשב כחסוכי בנים ומצוה לשמש, עכתו"ד.

והיה ניתן לבאר את ההבדל בין הנהגת יוסף ללוי באופן שונה. דהנה ידועים דברי הפרשת דרכים (בדרוש הראשון) לגבי ויכוח יוסף ואחיו לענין אבר מן החי. דבריש פרשת וישב מביא רש"י דיוסף אמר לאביו שהאחים אוכלים אבר מן החי, וכי באמת כך היה. אלא הביאור הוא דלענין היתר בהמה שחוטא חלוק הדין של בני ישראל מבני נח. אצל ישראל שחיטה מתירה ולכן אף שהבהמה עדיין מפרכסת לאחר שחיטתה כבר מותרת באכילה. לעומת זאת אצל בני-נח מה שמוציא מידי איסור אבר מן החי זה כשהבהמה מתה לגמרי, וכל עוד היא מפרכסת אסורה באכילה. והנה האחים סברו שגדרם הינו כגדר בני ישראל ויצאו לגמרי מגדר בן נח אפי' להקל, ולכן התירו לעצמם לאכול את הבהמה אף בעודה מפרכסת, משא"כ יוסף סבר שאמנם יצאו מכלל בני נח, מ"מ ה"מ לחומרא להוסיף מצוות שלא נוהגות בבן-נח אבל לקולא - להתיר דברים שאסורים לבני נח, בזה לא יצאו מכלל בני נח וצריכים לנהוג חומרא בדברים אלו ולכן סבר שבהמה מפרכסת אסורה כדן אבר מן החי.

ועפ"ז נראה דיוסף ולוי נהגו לשיטתם, יוסף טען שמכיון שמצד מדת חסידות אסור לשמש בשני הרעב, ממילא לנהוג כבני" ולהוליד בן ובת בשנות הרעב נחשב כקולא, ולקולא לא יצאו מכלל בני-נח. אולם לוי סבר שיצאו מכלל בני-נח לכלל בני" אף לקולא ולכן אף שלשמש בשני הרעב נחשב קולא מ"מ גדרם כבני ישראל לכל דבר ולכן שימש לוי בשנות הרעב.

גדר בני נח

רש"י במתני נדרים לא. כל העולם יצאו מבני נח, ובגמ' שם מבואר דישאל נפקי מכלל בני נח "כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמה" [ולא ע"ש ב"נ]. ועי' בפיה"מ לרמב"ם שם (פ"ג מ"ט) שמפ"ו בתורה שזרע אברהם סתם אינו אלא זרע יעקב, ולכן עשו וישמעאל בכלל ב"נ.

"כל זמן שלא ניתנה תורה אף ישראל נקראו בני נח" ל' רש"י בע"ז נא. ועי' מ"ש שם ג. "ואברהם ב"נ הוא שלא היה בשעת מ"ת". וע"ע רש"י סנהדרין נט. ד"ה אליבא, וחולין ק: ד,ה דיקא.

שבע מצוות

ברמב"ם מלכים פ"ט ה"א ו' דברים נצטווה אדה"ר ונוסף לנח אבר מן החי. [אך שי הרבה ראשונים דאף על אבר מה"ח נצטווה אדה"ר]. ובסנהדרין נו: דריש לכולהו מקרא ויצו ה' אלקים את האדם, אך בתנב"א (ספכ"ב) משמע דנמסרו ע"י שם בן נח. [ועי' מהר"ל בתפא"י פ"א בטעם דשבע].

הפחד יצחק (שבועות מא' א) דקדק ברמב"ם דמצוות ב"נ הם בכלל התורה וקבלת משה. ועי' מאורי המועדים שבועות (עמ' פא-ג) אם זו מצוות חשיבי תורה קודם מ"ת.

ועי' בפ"י המלבי"ם בראשית ב,טז דשורש כל המצוות הוא בז' מצוות ב"נ. וכע"ז בכלי חמדה.

וחי בהם

הרא"ם בפר' שמות (ד,כד) כ' דב"נ מחוייב לקיים המצוות גם במקום סכנה כיון שלא נא' בו "וחי בהם" (כ"כ תוס' סנהדרין עד. ד"ה ב"נ ומהרש"א שם) ולכן נענש מש"ר שלא מל קודם שיצא לדרך. ועי' שטמ"ק נדרים לא: ד"ה אמול. ובחמדת ישראל האריך להוכיח דלד' הרמב"ם וחי בהם נא' גם לב"נ.

פרטי המצוות

החיוב הוא גם בכל אביזריהו כמ"ש החינוך (תטז) שהשבע הן כעין כללות ויש בהם פרטים הרבה. ולפי"ז כ' המהרש"ם במשפט שלום חו"מ רכז דמוזהרים על אונאת ממון, ועל ריבית [דהיא אביזריהו דשפכ"ד - פסקי תוס' זבחים נד] וכן על מעקה כמ"ש הרוקח (שסו), והלבנת פנים וניבול פה ועוד. ועי' חולין צב. דשלשים מצוות קיבלו עליהם, ובס' עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו (ח"ג פכ"א) מנה את כל פרטי שבע מצוות, ומספר כולם ל'.

עי' מל"מ פ"י ה"ז דאין להם סייגים. ולהנ"ל דז' מצוות כולל האביזריהו לכאו' גם ההרחקות בכלל, ועי' בס' מצות השם בכללים (ד) דנס' בזה.

פריה ורביה

בסנהדרין קט: מבואר דלא נצטוו דלא נשנית בסיני. [ועי' תוס' יבמות סב. ד"ה בני] אבל שי' השאלות קסה דמצוים על פו"ר "אפי' עכו"ם מפקדי אפריה ורביה דכתיב ואתם פרו ורבו". [ועי' שאילת שלום והעמ"ש ביישוב שי' עם הגמ' הנ"ל], וכן פש' דעת התוס' בחגיגה ב: ד"ה לא. המנ"ח א' והמל"מ פ"י ממלכים ה"ז כ' עפ"י תוס' חנ"ל דעד מ"ת היו ב"נ מצוים בפו"ר. וכ"כ הטו"א שם.

בר"ה יב. בעונש המבול ברותחין משום שברותחין קלקלו דהיינו בהשח"ז, ומשמע דהיו מוזהרין על פו"ר.

בערוה"ש העתיד עחד כ' ע"ד הרמב"ם (טא), שבמצרים נצטוו עמרם במצוות יתירות [וטרחו המפ"ר למצוא מקורות לזה] דמהא שהחזיר את אשתו עפ"י בת קול [כ"ה בזוהר] ש"מ שנצטווה על פו"ר.

מצוות בקו"ע

לעשות מלאכה כל יום משום גוי ששבת [עי' ר"מ דגם בחול]. צדקה - ר"ן ורמ"ה סנהדרין נו: [דלא כרמב"ם פ"י ה"ן]. גמ"ח - הנצי"ב בהסכמה לאהבת חסד, וכ"כ בכ"מ בהעמק דבר. כיבוד אב - כ"מ בתנחומא בפר' (טו) עי"ש.

גוי העוסק בתורה בסנהדרין נט. אי' דחייב מיתה [מדרבנן ואינו נהרג -רמב"ם ולח"מ פ"ט ה"י] וטעמא מדכתיב תורה ציוה לנו וכו' והוי גזל או מצד מאורסה. [והמאירי כ' דהטעם שמא יבואו לטעות אחריו, ועי' חמרא וחיי משה"ק]. ונפ' להל' ברמב"ם מלכים פ"י ה"ט. עפ"י הגמ' כ' הגור"א בפר' והפרשת דרכים (דרוש א) ליישב מ"ש רש"י (ז,ב) שלמד נח תורה, דהאיסור רק לאחר מ"ת שניתנה ונתארסה לישראל. אך הלבוש האורה שם פליג ע"ז.

תוס' שם כ' שבשבע מצוות דידהו מותר. ובעיון יעקב בחגיגה כ' דג"ז מותר רק בע"פ ולא מתוך הכתב.

ובחגיגה יג. אי' אין מוסרין ד"ת לגוי ובתוס' פ"י דמייירי אפי' כשגוי אחר רוצה ללמדו [דאל"ה תיפו"ל משום דחייב מיתה והמלמדו עובר בלפנ"ע]. המהרש"א דק' לשון מסירה דהוא על הטעמים והסודות וכדמוכח הסוגיא, אבל לימוד מותר, וכ"כ הבאר שבע ובבן יהוידע.

הטורי אבן שם כ' דהוא מדרבנן ואסמכתא בעלמא [ולכן בדרך עראי ובמקום דרכי שלום אין איסור]. הנצי"ב במשיב דבר (יו"ד עז) חילק דרק תושבע"פ אסור ללמד, שהרי יהושע נצטוו לכתוב התורה בע' לשון כדי שיוכלו אוה"ע ללומדה. וכ"כ בשו"ת יהודה יעלה (או"ח ד בהגהת בהמ"ח), וכ"מ בשטמ"ק כתובות כח. לגבי עבד דתושב"כ מותר [ציינו המהר"ץ חיות בחגיגה] וכ"מ בפ"י רגמ"ה בב"ב כא: דמקרא מותר. אך השו"מ ועו"פ השיגו ע"ז שאסור בכל אופן, ועי' שד"ח מע' א פאה"ש כלל קב.

הרמב"ם השמיט הא דחגיגה, עי' מנ"ח רלב (ג) דטעמו דהוא בכלל הדין דחייב מיתה. אך הבאר שבע (בסוף הספר במ"ח יד) כ' הטעם דאינו אליבא דהלכתא כדמוכח מב"ב כא: במלמד תינוקות עכו"ם דמייירי שמלמדם תורה עי"ש מה שהוכיח [אך עי' בפ"י רגמ"ה דמייירי ברפואה או מקרא]. ועי' שבת פז. דשבירת הלוחות משום דישאל מומרים ע"י חטא העגל וא"א ללמדם תורה, ומשו"כ מסיק הבאר שבע שם שלא ללמד גוי. [ולפי"ז אף לישראל מומר אסור ללמד, ועי' מנחת יצחק ח"ג סי' צח. ובכלל יל"ע במומר להכעיס דמה"ת הוא כגוי (יו"ד ב' וש"ך סקט"ז) אם דינו כב"נ]. ועי' תשו' רעק"א מא שלא התיר ללמד לגוי שרוצה להתגייר מאוחר יותר. וע"ע בכ"ז בשו"ת שרידי אש ח"ב נו ובאג"מ יו"ד ח"ב קלב וח"פ סג וצו באריכות ושבת הלוי ח"ב נט.

כמה פוס' כתבו מכאן שאסור למכור לגוי ספרי קדש, עי' שו"ת יד אלעזר עו ושו"ת לב חיים ח"ג מד ושיורי ברכה רמו סק"ה.

עוה"ב לגויים

בסנהדרין קה. אי' חסידי אוה"ע יש להם חלק לעוה"ב. וכ' הרמב"ם בהל' מלכים פ"ח ה"א שהמקבל שבע מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם. [עכ"ל. והמהר"ם אלשקר (תשו' קיז) גר' אלא מחכמיהם וכן תיקנו במהדו' ש"פ עפ"י כת"י].

וצ"ב דבברכות ה. מבואר דהעוה"ב הוא מתנה טובה לישראל דוקא. וכן ברמב"ם איסור"ב פי"ד ה"ג שמודיעין לגר שע"י המצוות יזכה לחיי עוה"ב, "שהעוה"ב אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל". וכה"ק המהרצ"ח בימות מז.

וי"ל עפ"י הרדב"ז בהל' מלכים שם שפי' דחלק לעוה"ב אינו בגן עדן שהרי אין ערל נכנס לשם [עירובין יט], א"כ העוה"ב המיוחד לישראל הוא גן עדן.

ובס' רנת יצחק (משלי פ"ו) הביא בשם הגרמ"ם לבאר די' עוה"ב "הצפון" [עפ"י המדרש עה"פ מה רב טובך אשר צפנת ליראין], והוא מיוחד לישראל.

נושאי הפרשיות הקרובות

לך לך - הכנסת אורחים

וירא - חינוך הבנים

חיי שרה - מנחה

תולדות - לשנות בדיבור לצורך

ד"ת להנ"ל אפשר להניח בתיבה שבפתח אוצר הספרים "בית יוסף" רח' שדי המד

זמן חורף בשער

אל תשאר לבד, יש פתרון!

התקשר עכשיו

9141217

24 שעות ביממה

דרושים מתנדבים ללימוד עם תושבי מודיעין "פעם בשבוע"
כמו"כ דרושים בעלי רכבים לצורך מטרה זו

קובעי עיתים

לתרומות והנצחות: 050-4190785

גליון זה מוקדש ע"י הרב חיים צאיט שליט"א

לרגל הולדת התאומים יצחק וברכה במז"ט

הקידוש לרגל הולדת הבת יתקיים א"ה השבת פר' נח בביהכ"נ בית יצחק לאחר התפילה (שחרית בשעה 7:00)